

گونئی ایران تورک لری نین

شاعرلری

۱ - محزون (مأذون) قشقای

گونئی ایران دا یاشایان تورک اقللرین ان آدلیمی قشقای لاردیر قشقای کلمه سی (قاچقای - قاچاقی) کلمه لری نین دؤنموشو اولابیلر بیرده آنلی قاشقا مال - داوارلارین اییه سی اولان اقلین آدی داسا بیلار فارس کورفزی (خلیجی) نین قیراغیندا اولان شهرستانلارین چوخو بو اقلین یایلاق - قیشلاق یوردودور، بو اقلین جمعیتین بئش یوزمیندن تا بیر میلیون قدر تخمین وورارلار، دوغرو و دقیق رقمی مخصوص بیر آمار توتماغینان اله کلمه لی دیر.

قشقای اقلی نین تاریخی یوزه قدر کتابلاردا مختلف دیلدرده بیر یئرلی و داغیناق یازیلیبدیر، قشقاییلارین اوره ک لی لیکلری واونلا- رین وطنیمیز عزیز ایران و حق یولوندا ووروشمالاری یادلارا واجنبی لره یاددان چیخما یان درس لردیرلر.

او قدر کی، قشقاییلارین حق و وطن یولوندا ووروشما و ساواشمالا- ریندان یازیلار، بونا گوره قشقاییلارین شاعرلریندن و بؤیوک بؤیوک عالم لریندن آز آد آپاریلیبدیر. بورادا بیز سیزی قشقاییلارین شاعر لری ایله تانیش اقدیریک . قشقای قارداشلاریمیزین بیز تانیسیان شاعرلری بونلاردیرلر:

۱ - میرزا ابراهیم محزون (مأذون) ۲ - حسنعلی بیگ بیات ۳ - یوسف علی بیگ قره قانی ۴ - استاد محمد ابراهیم سلمانلی ۵ - علی شاهلو ۶ - رحیم بیگ عبدالرحمانلی ۷ - قره قانلی یوسف علی بیگیمن آتاسی خسرو ۸ - حاج مسیح خان کشکولی قراچه ۹ - شیروانخان ۱۰ - عیسی قاسم ۱۱ - حسین صمصام .

محزون تخلصلی میرزا ابراهیمین (کی، تورک لر مأذون و امزوده تورکی شعرلرینده محزون یفرینه " مأذون " ایشله دیبلر) آنادان اولان ایلی بللی دگیلیدیر، بیر روایتیه ایکی یوز اللی ایل بوندان قاباق قشقاییلارین بؤیوک اقلخانلی لاری سلطان سلطان محمود خان عصرینده و اوندان صورنا یاشاییب و اونون اولمه گینه گوره مرثیه دئییبیدیر.

بیر یثرده ده گلیبدیر کی، رحمتلی داراب خان قشقاغی اولومونون ماده تاریخینی ۱۳۰۸ هـ. قمری ده او بیله دئییدیر:

" یل داراب خان آسوده در مأمّن " کی بو تاریخدا اونون دییری اولماغی مطرح اولونور، بیزیم نظریمیزده بو ادمالار حقیقتدن اوزاق دیر.

گونئی ایرانین بو بویوک تورک شاعری نین دیریلیق ، اولوم و اولوم تاریخى قارانلیقدا قالیبدير بو یاغینلاردا قشقاغی اقلی نین ایشیقلی گوزو میرزا ابراهیم ماذونو ایشیقلیقا چیخارداریق ، تانری بیزه یار و یاردیم اولسون .

"شهریار" دشمیشلی، ماذون ، ماذون ، ایران تورک لری نین مدنیت و ادبیاتیندا " گوزهلرین آخیرا قالمیشلاریندان " دیر. او، واقف ، مختومقلی ، تیلماخانلا معاصر ایمیش، هله ایگیری - اوتوز ایل دال یا قابق . بو دور بویوک شاعرلرین سوزلری بیر- بیرینه جوخ اوخشار گلیر و مضمونلاری دا بیر- بیرینه یاخیندیر. اییدی ماذونون اوغلونا اؤگود (نصیحت) مضمونلو شعرین اوخویاق :

✧ هر گوزله سالماکینان گوز اوغلوم ✧

- گل ای جگر گوشه م ، باغیم ثمری ✧ قوجالمیش آتادان ، ائشیت سوز اوغلوم
- دوغرو و ثریم خیر و شرین خیرین ✧ اول ازلدن آلاهییا دوز اوغلوم
- تحصیل و حاصل ائت علم یقیینی ✧ نمازی ، طاعتی ، ایمانی ، دینی .
- صرفه سیز کچچیرمه ، آقشامی ، گونی ✧ گفجه ، گوندوز ، اوخوگونان ، یاز اوغلوم
- کامل اولوب ، کاملره انیس اول ✧ با ادب ، باکمال ، خوبی تمیس اول
- فهمی کمال ، تحصیلنه حریص اول ✧ مال ییغمکه ، حریص اول سن ، آزاوغلوم
- دونیا مالی ، هامی ، خوفی خطر دیر ✧ مالی نئیلر ؟ اوکی ، صاحب هنر دیر
- زر نه ائده ر هار ف کییم وجودوز دیر ✧ سن وجودون کیمیایه ، دوز اوغلوم
- قدر بیلن آقانی ، ولینعمت ائت ✧ تا جانین وار ، خلاف ائتمه ، خدمت ائت
- نمک یئدین ، نمکدانه حرمت ائت ✧ قیلمه اوز تعریفین ، ائتمه ناز اوغلوم
- دخلیوی بیل ، خرجین ائیله سزا وار ✧ طوطیه قندوئر سن ، کرکسه مردار .
- خوب ، خوب اول ، گوله ، گول ، خار ، خار ✧ هر گوزله سالماکینان ، گوز اوغلوم
- شیطان نین مسکنی ، خوب جمالدا دیر ✧ عشه ده ، غمزه ده ، خدی خالدا دیر
- "ما ذون" بوسوزلرده باشی قالدادیر ✧ اولما آتان کیمی ، هوسباز اوغلوم

مصطفی قلیخان اوغلو سهرابخان قشقاقي كي، ۱۲۴۲ هجري قمری ده
 دونيا يا گليب و ۱۲۹۱ هـ . قمری ده و بير روايته ۱۲۷۳ ده انگليس
 لرین ساواشا دوشوب و شهادته يفتيشيبدير. ما ذون شعرينده بيرمخزون
 يثري واردير. نچه كي، قشقاقي لارين آيري شاعرلری ده تورک لرین بو
 بويوک قهرمانی و اونون حماسی حياتينا و ساواشلارينا راجع چوخ شعر
 قوشوبلار، سوز قهرمانی ما ذون بنقله دفيبدير:

هم پروازلاریمی بازگير آپاردی

بيحد چكديک روزگارین جورونو * هئج مطلب اولمادی دستگير آپاردی
 قوجاليقدا، جوانليقيم دورونو * و فردی وگوندردی دلگير آپاردی
 گتيردی عرصه يه نچه پيلتن * بوراخدی جوشنين گفیديردی کفن
 نچه گوموش اولو، شوخ سيمين * ساچی کمند، زولغو زنجير آپاردی
 بيرثلت عومرومده، طفليديم نادان * بيرثلت عومرومو آپاردی شيطان
 بيرثلت قوجاليق، ممت استخوان * اوغرودان قالانی فالگير آپاردی
 قارلی داغلار دامانيندان چيخان سو * سقيلاب کيمين نخل عومروم ييخين سو
 داهی گلمز، سرچمه دن آخان سو * تدبير ايشه گلمز، تقدیر آپاردی
 ساقی دولدور، خواه صاف اولخواه دزد * دستبرد ائت فلک اقدر دستبرد
 دونيا ييلاق، آدام قوزو، اجل قورد * چکدی بوسورودن بير- بير آپاردی
 سهراب خان قيليچی برق جانستان * فرنگيده مشهور اولدو داسستان
 اوزمين روبه بازليق ائتدی آسمان * چکدی شير بقليندن شمشير آپاردی
 سود امديگيم، اوشا قليغيم دورانی * شور جوانليغيم، غروروم دمی
 دا ويشديغين فلک آلدی کم کمی * و فردی وگوندردی دلگير آپاردی،
 ما ذون دفييرعیش ونوشال آچمام * منيמדن مفي ايچن يوخدورمفی ايچم
 کوينو اولوبازم پرو بال آچمام * هم پروازلاریمی بازگير آپاردی
 مسکين حسين ده كي، قشقاقيلار شاعرلريندندير، سهراب خان وانون
 قارداشی و داراب خان باره سينده دفييبدير:

سهراب خان - داراب خان

يعددی ايلدير، ديوانينان يا غنديم * هئج کيم آزديرمادی، يولومدان منيم
 شاهدان حکم اولدو کل عالمه * اون مين قوشون چيخدی داليمدان منيم

گنجه، گوندوز افتدیم عشقین طلبین * دوگدوم لارستانی، هایدیم فرنگین
 اولدوردوم خانینی، قیردیم عربین * ایران تنگه کلیب الیمدن منیم
 جمریزی بویا نیلمیش آلقانسه * سیف سلطنه مندن گلدی افغانسه
 آنداچدیک بیزگنک عهد و پیمانہ * کؤچوب چیخا رتدیلا ریولومدان منیم
 آنداچمیشدی حاکم، والی، سرداری * دئدیم عرقلی دیر یوخ اعتباری
 سیندیره بیلمه دیم عهد اقراری * هئچ پروام یوخدو، اولومدن منیم
 حسام السلطنه حکم و فرمیش دستیمه * بیلدیره بیلمه دیم دوشمن دوستومه
 بخش یوز سرباز هجوم ائتدی اوستومه * بیرامداد اولمادی ائلیمدن منیم
 دارابخان، سهرابام، الله ساغلا سین * گئدین دئیین باحیم قره باغلا سین
 "مسکین حسینه ده" دئیین آغلا سین * اودا سا بیلیردی قولومدان منیم
 تورک قهرمانلاری، ما ذون نظرینده چوخ جلوہ لی ایمیش لر، نجه کی،
 تورک لری مرد اوغول اولماقی و کور اوغلودان تعلیم گؤتورماغا تشویق
 اشدیر:

کورا وغلودان تعلیم گؤتور قیلچ چال

گونگل، بودونیا نین یاخشی پیسیندن * گل الین چک قرب و قیمت قالمادی
 یادی خقیرلیک، چیخدی خلقین یادیندا * مردلیک منسوخ اولدو، غیرت قالما
 وفا یوخ، گولونده، تر لاله سینده * مردلری حبس ائدیب غم قلعه سینده
 خاصه بیزیم، دورنگ پیاله سینده * زهر غمدن آیری، شربت قالمادی
 کیم دقدی کی اولما؟ کیقبادا ولما؟ * کیقبادا اول، شداد اولما، عا داد ولما
 چوخ، بیوفا ملک و مالا، شاد اولما * کیقبادا، ملک و دولت قالمادی
 کورا وغلودان تعلیم گؤتور، قیلچ چال * سن مردا وغلو غیرته گل ائت خیال
 تاجر دیلن نه بیغیرن ملک و مال * مالی چوخ، تا چردان، شهرت قالمادی
 تا دوشمن دیری دیر، دوستکام اولمان * تا قیلچ چالما یان، صاحب نام اولمان
 من دئمکدن، رستم اولمان، سام اولما * آموزون فکرائت، سهم وصولت قالمادی
 یئری "ما ذون" صحبتی پی گرم ائیله * سخت دانیشدین، اوره گئی پی نرم ائیله
 غیرتیندن، گستاخ، درنگ، شرم ائیله * کیم سؤزون ائشپتدی عبرت قالمادی
 عزیز اوخوجولاردان قشقاغی محزون (ما ذون) و یاخشی تانیتدیرماغا
 مجال ایستیریک، بو تئزلیکده واقفه بنزه یین ما ذون تورک لری بویوک

شاعری اولوب و اونون آدی تورک ادبیاتی نین تاریخینده گورکملی
 وضعیتده گلهجکدیر، انشاءالله، ایندی بو دیریلیق شاعزین دیری و
 دورو شعرلریندن نچه قوشما :

کاروانسرا گویلوم

نچه گۆزهل قوندو کۆچسـدو * بو کاروانسـرا گویلومـه
 غم هجران حددن آشـدی * قیلمه دیم چارا گویلومـه
 تاپیلما دی بیر درد امـی * سیلمه دی گویلومدن غمی
 چارا یوخ طیب مرهمـی * منیم بویارا گویلومـه
 امسم لبین نباتیـنی * بوللام خضرین حیاتیـنی
 گنج حسون زکاتیـنی * وفر بوندارا گویلومـه
 بس کی، زولفون چین - چین دیر * ظلما تدریر یولو چتین دیر
 اوزون جام جهان بختی دیر * آینا سال قارا گویلومـه
 یارا دشیین عزیز گونـده * مفی ایچمکده خوش دمینده
 ورسین زولفالری خمینـده * بیر یفر آوارا گویلومـه
 "ماذون" عشقین گلزاریندن * یارالی مژگان خاریندان
 بخیه وور زولفون تاریندن * بو پارا - پارا گویلومـه

بئله گۆزهل بیزیم اقللرده آزدیر

هی آقار بوگون مغرب چاغیندا * گفچن خوش دورانلاریا دیما دوشدو
 شکارگاه داغلارین بیر - بیرگزنده * او، اوچو یولداشلاریا دیما دوشدو
 یانیندا وارایدی تازه سونبوللار * بیرنچه نا زنین خوش خدوخاللار
 شکوفه فیله ییب باغیندا گوللار * باغچا سیندا گوللار یا دیما دوشدو
 شهلا نرگس مست جادو گۆزلرین * طوطی کیمین نازک کلام سۆزلرین
 دوره سینده قووم - قارداش قیزلرین * اوسرگل جیرانلار یا دیما دوشدو
 سالانین گشدن یثرشین غازدیر * بئله گۆزهل بیزیم اقللرده آزدیر
 قوللاری با زبندلی بوینو پیازدیر * شیزین دانیشان یاریا دیما دوشدو
 باشی پارا پارا دومانلی داغلار * گونوم قارا گفیمیش گۆزلریم آغلار
 "ماذون" دشریادا ولسون گزدیگم داغلار * گزدیگیم اولکه لر یا دیما دوشدو

بوقیز آخر گۆزه گلر

بار الهی شکر نعمت * یار مثیل اقدیب بیزه گلر

خرامان طاووس جنت	بویون سوزہ - سوزہ گلہر
سحر چشمنہ تبارک	آلیر جان ، آپاریر اورہک
دعای چشم زخم گورہک	بو قیز آخر گوزہ گلہر
ہر عہدہ ہیر جگر خون وار	لیللی وار ، قیس مجنون وار
اوردا کی، قد موزون وار	تعریف اولور سوزہ گلہر
ہر کیم یار انتظاری دیر	ہجرانندان رنگی ساری دیر
عاشیق کی، دردی کاری دیر	لماقت اشتمز اوزہ گلہر
ہر کیم بو سوودایا دوشر	ظریف اولسا سودا آچار
ماذون نا آرثیق راق یاشار	شعری تر و تازہ گلہر

نہہ وارین کی دثیم سٹومہلی دگیل؟

قیز، آغ مہن روحا قوت، جسمہ جان	عبت - عبت الدن قویمالی دگیل
بس کی گٹینوم وایہ لیدیر چیخسا جان	آخر نفسینجہ دویمالی دگیل
من او دہ یلم یا مانلیفی باشلایام	یا خواہشین ہر عکسینہ ایشلہ یم
جوخ اولا بیرا ہم، یا بیردیشلہ یم	آخر آدام اتی یٹمہلی دگیل
مستان گوزون، گلنار اوزون سٹومہلی	اوجا بویون عشوہ نازین سٹومہلی
خوش صحبتین، شیرین سوزون سٹومہلی	نہہ وارین کی، دثیم سٹومہلی دگیل
من ازلدن دثیم جسم و جان سنین	دولتیم، دیرلیگیم، خانمان سنین
جسد سنین، نفس سنین، جان سنین	نہہ واریم کی، دثیم قیمہلی دگیل
عاشیق اولان حسن و نازہ مات گرک	مجنون اولان یٹری خرابات گرک
ماذونون سوزونہ کتابت گرک	دیلینن وصف ائدیپ دثمہلی دگیل

پستانیندا آب کوثر واریمیش

خلقتی اولاندا بیزیم جانانین	تورپا غیندا شہدی شکر واریمیش
یا آغزینا امجک قویان آنانین	پستانیندا آب کوثر واریمیش
نہہ اصلی ارمنده، زولیکا مصرده	نہہ لیلی عہدہ، نہہ شیرین قصردہ
نہہ بیزدن ایرہلی، نہہ بیزیم عصرہ	اینانما م کی، سندن یٹیترواریمیش
عشقیں شربتیندن مست مدہوشام	مست مدہوشام کی دائم الجوشام
ہمیشہ مثیل ائدیپ اویشردہ خوشام	اویشردہ کی بیزیم دلبر واریمیش

چوخ احتیاط ائتدیم گزدیم آراالی * آخرائتدین جگربندیم یارالی
 هئی آتار بربیزیمچون سنگ یارالی * مؤکانیندا تیری خنجر واریمیش
 "مازون" غم کوینا گذر ائیلدی * یاتمادی گجه لر سحر ائیلدی
 یار دؤنوب حالینا نظر ائیلدی * عاشیقلا آهیندا اثر واریمیش
 دئمک اولماز هر نادانا دردیمی

وادی محنتده من اولدوم مجنون * کیمه دهم بو دیوانه دردیمی؟
 چرخین ستمیندن باغریم اولدوخون * دئمک اولماز هر نادانا دردیمی
 سرسوزوم خیلی دیرسرپوش بولونسه * بیراهل دل ییلن یولداش بولونسه
 بیراوره گی یانان قارداش بولونسه * یارا دئییه یانا - یانا دردیمی
 بولبولی کی، آیری دوشر گولوندن * دائم ناله چکر، هجران الیندن
 بادصبا زندانی لر دیلیسندن * بیان ائیله گلستانه دردیمی
 پریشانام عقل محکم یوخومدور * خوش دمیم گئدی بیدیر، همدم یوخومدور
 من کی، سر سوزومه محرم یوخومدور * قوی بیلمه سین هر بیگانه دردیمی
 بولبول شووقو قیزیل گولدن توکنمز * عشقین شورو دماغیمدن توکنمز
 "مازون" سوزو دئمگینن توکنمز * کرک یاران داستانا دردیمی

هر دؤردگون بیرینه چا رقاب دولانیر

گئچن خوش دوورانلار یادا دوشنده * گوزوم کاسا سیندا خوناب دولانیر
 دردیم طفیان ائدر، اوره ک جوشاندا * سان دریا اوزونده قراب دولانیر
 ماللیلارین مالی، اوزونه دشمن * طاووسون اوزیری اوزونه دشمن
 عالم لر عملی دینینه دشمن * حیوانین چاقینا قصاب دولانیر
 یئری دلبر بو جمالا گورونمه * خزان اولموش رنگ آلا گورونمه
 بو عزته بو جلاله گورونمه * فلک گردش ائدر آفتاب دولانیر
 چرخ گردوندا وار، هرگون عیش ونوش * تکرار ائتسم حیران اولور عقل وهوش
 کیمی گزه ر، منیم کیمین خرجه پوش * کیمی گئیمیش خزوسنجاب دولانیر
 مازون سوزوپندیات دیرتمام یاز * تاممکن دیر عیش نوشدان ائتمه آز
 دنیا قمارخانه خلقی قمار باز * هر دؤردگون بیرینه چا رقاب دولانیر
 مازون دنیا بضاعتیندن الی پوش واما اوره گی دولوایمیش و آزاده

اولدوغونا گؤره ده شیرارلی سعدی کیمی بیر بیجرده قرار دوتما زایمیش،
 ماذون شیرازدا دنیا دان گندیب و سعدی مقبره سی یانیندا تورپاغا
 تاپشیریلیبیدیر، بومزیز شاعر بیر شعرینده دیریلیقیندا قستدری
 تانینما زلیقدان شکوه اقدیدیر و بو یورودور کی، اولندن سونرا
 قدرینی بیله جک لر، بو گون او گوندور :

قدریمی بیللر اولندن صورا

گوینوم ایستر بیر خلوتده یارینان * اوتوروب دانیشام، گولندن صورا
 بیر عالم کثیف اقدم چشم مستیندن * صورام لبلرینی دپلیندن صورا
 گوینوم ایستر نازلی دلبر مست اول * رحم ائیله یه بیزیمین دوست اول
 پیمان سیندیر مکده عهدی ست اول * شاه مار زولفرین چالاندان صورا
 نازنین، پریوش، تئللری سونبول * قویمادی گؤینومه صبر و تحمل
 بولبوله، گول گره ک، گلزارا بولبول * هئج بولبول قالما سین گولوندن
 خوش دگیل عاشیق، خوشدور دورانی * خوشلوقا کئچیردک دورجه نسی
 بؤیوگه ائل گره ک، ائله ائلخانی * هئج بؤیوک قالما سین ائلیندن صورا
 ایچ باده نی، غم ائویندن کؤچگون * چیخ قفسدن پروبالین آچکینن
 تاقده دولودور، دولدور ایچکینن * باده لیلان اولمز قالاندان صورا
 ساقی دورانین بودور خیالی * دولدورا پیماننا ائیله یه خالی
 دئمه دشمن آلدی الیمدن مالی * پیماننه باش اولار دولاندان صورا
 اوکی سالدی بیزی زولفون شستینه * بیرمرهم قویمادی یارام اوستونه
 آلقان آلسان غینا یرن دستینه * کمی سن تغیر قیلندن صورا
 ماذون دئییر، هلال ائتدیم بدریمی * اونوتموشام جلالیمی صددریمی
 تا دیری یم هئج کیم بیلمز قدریمی * قدریمی بیللر اولندن صورا

* ————— *